

SØTRANSPORTVÆSENET 1864.

Foredrag afholdt i Søofficersforeningen ved Instruktionskursuset den 16' April
1942 af Orlogskaptajn Th. Bjerre.

Krigen 1848-50 havde for Søtransportvæsenet's Vedkommende tydeligt vist, at der heftedes følgende Mangler ved det:

- 1) at det ikke var i Besiddelse af Materiel, der var særligt skikket til en blot nogenlunde hurtig Ind-og Udslibning af Heste, Kanoner og Vogne,
- 2) at der ikke allerede i Fredstid var truffet de nødvendige Forberedelser til Transporttjenestens hurtige Mobilisering.

Disse 2 Mangler bliver der søgt at raade Bod paa i Tidsrummet mellem de 2 Krige, men uden væsentlige Resultater, som det vil fremgaa af det efterfølgende.

Endnu inden den endelige Fred var sluttet, nedsatte Krigsministeriet under 3'Maj 1851 en Kommission, bestaaende af Generalmajor Schlegel, Flensborg og Fibiger, samt Kommandørkaptajnerne Michelsen og Tegner af Flaaden for at undersøge bl.a.:

hvilke materielle Foranstaltninger og Forsvarsanstalter, der kunde være at træffe for at sikre Halvøen og vedligeholde Forbindelse med den øvrige Del af Monarkiet.

I en Betænkning af 30' Juni s.A. foreslog Kommissionen:

- 5) dels Anlæg, dels Bevaring af forskellige Søbatterier, samt en Forbedring af Søtransportvæsenet.

I 1851 blev i et "Udkast til Lov om Flaadens Størrelse og Bestanddele" (Marinem. v. Docum) disse Spørgsmaal behandlet. Forslaget blev forelagt den 14' November s.A., men ikke antaget og heri omtaltes, at Marinen trængte til et ikke ubetydeligt Antal mindre Dampbaade, dels til Hærens Mobilisering, dels til at lette Kanonbaadenes Bevægelser. Det er imidlertid anset uhensigtsmæssigt at bebyrde Staten med den betydelige Udgift til et saa kostbart Materiel, som ad anden Vej, omend i mindre fuldkommen Skikkelse, kan tilvejebringes, idet de Dampskibe, der tilhører Staten under andre Bestyrelsesgrene, og de private Dampskibe ville kunne anvendes hertil, og Dampskibsfartens Tiltag borger for, at det bestandigt vil blive lettere ved udbrydelsen af Krig at faa denne Tjeneste udført ved Dampskibe udenfor Marinen.

ad§2 Under Krigen har det været under Forhandling, af hvilken Art og i hvilket Omfang, der bør holdes Transportfartøjer til Hærens Overførelse, men da

der i saa Henseende hidtil intet bestemt Resultat er blevet opnaaet, er det anset hensigtsmæssigt, at den endelige Bestemmelse om dette vigtige Punkt udsættes, indtil de indledende nødvendige Prøver og Undersøgelser har fundet Sted.

I Henhold til ovennævnte Udtalelser havde Marineministeriet anmodet Kommandørkaptajn Tegner om at fremsætte et Forslag til Transportfartøjer, og den 3' November s.A. indsendte han sit Forslag til "Konstruktion af Jerntransportbaade", særlig egnede til Ind- og Udslibning paa uforberedt Kyst af Heste og Materiel.

Forslaget blev af Konstruktions-og Reguleringskommissionen i Hovedsagen godkendt og den 1ste Baad blev bygget 1852; Bygningen blev fortsat, og ved Krigens Udbrud i 64 var 13 ialt disponible.

I 1857 saa en Kommission (bestaaende af: Kontreadmiral Steen Bille, Generalkrigskommisær Wiborg, Direktør for Maskinvæsenet N.E. Tuxen, Direktør for Skibsbyggeriet O. Suenson, Orlogskaptajn O. Lütken, Kaptajnløjtnant O.W. Skibsted (~~Søføjmesler~~) samt Obersterne Reich, Fenger og S. Ankjær) Dagens Lys ang. Udarbejdelsen af en "Plan for Flaadens Størrelse og Bestanddele", og hvilken Størrelse Flaaden og den flydende Defension bør have for at kunne hævde Landets Selvstændighed.

Den 19' November s.A. indgav Kommissionen sin Betænkning og heri hed det bl.a.:

"Ifølge Landet physiske og geografiske Beskaffenhed, vil det derfor ej alene være Flaadens Formaal at kunne møde en Fjende i aaben Sø, eller at hindre fjendtlige Skibes Indtrængen i Fjorde og snevre Løb, men den maa ogsaa være beregnet paa at kunne virke i den engeste Forbindelse med Landhæren, ved at lette og befordre dennes Operationer, hvilket under visse Eventualiteter kan være af afgørende Vigtighed ved Forsvaret af Øgrupperne.

Kommissionen har troet det nødvendigt at indskyde denne Bemærkning, hvis Sandhed den tør antage saa upaatvistelig, at den fast kunde synes overflødig, fordi det er herpaa, at den støtter at have optaget en Hoved-Afdeling af den Flaadeplan, som den i det følgende skal foreslaa, men som ikke findes nævnt i Kommisioret.

Flaaden bør indbefatte 3 Hovedafdelinger:

A. Den søgaaende Flaade.

B. Defensionsfartøjer

C. Transportfartøjer.

- 5 -
Den søgaaende Flaade, for at kunne møde Fjenden i aaben Sø, da han ellers uhindret kan forstyrre vor Handel og trænge ind i vore Farvande; og for at kunne afspærre og tilintetgøre den fjendtlige Handel og blokere de fjendtlige Havne.

Defensionsfartøjerne, til dermed at beskytte vore indre Farvande og Vesterhavssøerne, og til at operere i Forbindelse med Armeen i de paa Fastlandet dybt indgaaende Fjorde, dog saavidt muligt altid og overalt støttet til den søgaaende Del af Søforsvaret.

Transportfartøjerne, til at befordre Armæens Operationer. Deres Nødvendighed har saa afgjort vist sig i den sidste Krig, at Kommissionen troer, det er overflødigt at fremsætte noget Bevis for, at de bør anskaffes og være tilstede, som et ligesaa nødvendigt Materiel, som enhver anden Del af Statens Krigsbehov.

Angaaende disse Fartøjer, udtaler Kommissionen, at det tør afses for afgjort, at de skal bestaa af de ^{af} Fabriksmesteren givne Tegninger af 1) Jerntransportbaadene, som i Et og Alt har vist sig saa hensigtsmæssige; desuden af et ^{fartøjerne} Antal større og mindre Dampskibe, som imidlertid antages at kunne skaffes tilveje af de i Landet værende private eller kongelige Dampskibe: Og altsaa ikke bliver at optage i den foreliggende Plan, og endelig af nogle ^{3/} faa fragtede Koffar-difartøjer.

For at Transportflaaden kunde virke med Kraft og Nytte, som Armeen maa ønske den at være i stand til, maa den med Fordel skal kunne benytte Landets fysiske Beskaffenhed til dets Forsvar, i det mindste maa indeholde 41 Stk. Jern-Transportsbaade af den havende Tegning og at den i Krigstid envidere bør tilforordnes ca. 15 Dampskibe, samt nogle Stykker fragtede Koffar-diskibe. Kommissionen maa i det hele slutte sig til denne af dens sagkyndige, landmilitære Medlemmer udtalte Mening og skal kun tilføje den Bemærkning, at da der ikke kan undværes en eneste Baad af de 41, for at overføre 2 Brigader, som er den mindste Styrke, man kan antage at ville landsætte paa een Gang, ligeoverfor en Fjende, saa bør Antallet forøges til 44 Jern-Transportfartøjer (nogle i Reserve) Pris: L.058.000 Rdl.

- 4 -

Hver af de ovennævnte Brigader bestod af 5 Batalioner, hver attacheret een Eskadron Cavaleri, eet Feltbatteri, samt Ambulance og Train efter de i sidste Krig fremstaaede Regulativer "Signaler for Armeens Transportflaade".

Dog tages der Afstand fra - som her angivet - at indskibe alt Infanteriet i Transportskibe og i bugserende Dampskibe, der vil være til ^{skade} Skade og give en langsommelig og møjsommelig Udskibning, endvidere anbringer nævnte Reglement et Antal Trainhest i Transportskibe, hvad Erafringen noksom har konstateret at være lidet ønskeligt, saavel fordi Hestene ved Ind-og Udskibninger og under Transporten er meget udsatte, som paa Grund af det meget tids-spildende Arbejde, der derved foraarsages.

Disse Mangler have vi troet at kunde have ved at anvende saa mange Jerntransportfartøjer, at 1) den ene Brigades hele Infanteri kan indskibes i den og derved faa Minutter efter Ankomsten være i Land at afsøge og om nødvendigt rense det nærmeste Terrain saa at den vanskeligere Udskibning af de andre Vaabenarter og øvrige Infanteri uforstyrret kan foretages og 2) alle Heste, saavel Ride- som Trækheste, for begge Brigader kunne gives den for deres Bevarelse, saa fordelagtige Transport i disse Fartøjer.

Og saa følger en detailleret Beskrivelse af hvordan man har tænkt sig Indskibningen af 1ste og 2den Brigade i det ønskede Antal Fartøjer og Dampskibe.

"Af Hensyn til at kunne kaste Tropper i Land til uformodede Angreb ved Flankeforsvaret af Jylland, og den formodede Krigsskueplads, saa bør Transportflaadens Central stationeres ved Belterne og bedst egnede Steder er Fredericia og Nyborg, men Brugen af Fartøjerne maa indøves."

Først den 24' Januar 1861 hører man igen om Transportvæsenet, idet Marineministeriet skriver til K.M. at det anseer det af Vigtighed at komme til et Resultat med Hensyn til hvad der under en udbrydende Krig maatte søges tilvejebragt til Transportvæsenet til Søs. Ministeriet haaber at kunne stille 9 Troppetransportfartøjer af Jern, nogle Dampskibe og en Del ældre Kanonbaade, der udhules for Transporttjenesten. ^{til Hændighed} Nogle Officerer af Armeen og Marinen, deriblandt den Officer, som Ministeriet har udset til at styre Transportvæsenet, skulde sammentræde og overveje, hvordan Tjenesten bedst kunde ordnes. - Bille.

Krigsministeriet svarede den 29's. og foreslaar bl.a. de Officerer, der havde været Medlemmer af den lige havede Kommision, skulde være de bedst kvalificerede til dette Samarbejde med Marinens Officerer:

"Da det imidlertid af det ærede Marineministeriums Skrivelse synes at fremgaa som en Mulighed, at den eventuelt - ligesom i sidste Krig vil til Troppetransport kunne blive anvendt almindelige Jagter, og andre saadanne Skibe, for hvilke Slagning af Landgangsbroer ofte vil være nødvendig, maa Ministeriet ønske, at ogsaa dette Spørgsmaal tages op til Overvejelse, og maa man derhos anse det hensigtsmæssigt, at Commandeuren for Ingeniørtropperne, Major Arenholz, ogsaa deltager i de nævnte Conferencer. -----

----- O.S.V.
Idet Ministeriet ikke skal undlade at udtale, hvor meget det for en udbrydende Krig maa erkjende Vigtigheden af en vel overvejet Ordning af samtlige under Transporttjenesten henhørende Forhold - bl. hvilke, som af Deres Exelence for mig nævnt, Signalvæsenet indtager en fremragende Plads, maa man dog endnu gjøre den Tilføjende, at Ministeriet i Confirmation af hvad, det ved tidligere Lejligheder har tilladt sig at udtale, ikke vil kunne træde noget Forslag om regelmæssige tilbagevendende Udgifter for Krigsministeriets Vedkommende til Transportmateriel eller deslige, og at man derfor maa ønske at Spørgsmaalet desangaaende ikke behandles ved de forestaaende Conferencer."

Thestrup.

Den 31's. skrev saa Marineministeriet til Orlogskaptajn Raffenberg, at han, naar det under en eventuel Krig blev nødvendigt at organisere Transporttjenesten, var udset til Chef for Troppettransportvæsenet, og at Kaptajnløjtnant Obelitz i saa Tilfælde vilde blive beordret til at fungere som Næstkommanderende, hvorfor han og Kaptajnløjtnant Obelitz skulde sammentræde med Kaptajn Blom, Majorerne Beck og Arnholz, for at tage under Overvejelse alt, hvad der staar i Forbindelse med Troppettransportvæsenet til Sø-

Opgaven var:

- 1) Hvor stor kunde Transportflaaden være?
- 2) Hvilke Fartøjer den bør bestaa af.
- 3) samt fuldstændiggøre Signalvæsenet.

Der var 9 Jerntransportfartøjer til Raadighed + 6 ældre Kanonbaade, eventuelt 2 Jerntransportfartøjer klar til Marts.

Han skulde foranledige Revision af Flaadens Signalvæsen, saa det kunde afpasses til Transporttjenesten:

"Da De Herrers Hverv ikkun gaar ud paa Ordningen af Transportvæsenet for en eventuel udbrydende

Krig, maa Ministeriet ønske, at Spørgsmaalet om regelmæssig tilbagevendene Udgifter til Transportmateriel o.s.v. lades ude af Betragtning ved de forestaaende Forhandlinger."

Kommisionens Betænkning resulterede i, at til Transport af en Brigade behøvedes som Minimum ca. 10 Dampskibe, 4 Dampjoller, 22 Jerntransportbaade, 2 Transportpramme og 10 å 15 mindre Sejlskibe paa tilsammen 90 å 1000 Commercelæster.

Dampskibene kunde ikke afgives af Marinen, men maatte indskrives fra anden Side, bl.a. Postvæsenet.

Og saa kom Krigen, uden at man var kommet et Skridt videre siden Treaarskrigen med Hensyn til en fast Organisation af Søtransporttjenesten og uden at have Materiel i Orden eller blot samlet.

Overkommandoen stillede straks med Ønsket om, at der ogsaa kunde afses Fartøjer til Forsyningstjenesten, der under Mobiliseringen spillede en stor Rolle, men da Marineministeriet selv ikke hurtigt nok kunde skaffe det fornødne Materiel til Veje, ^{bl.a.} selv ved Troppetransporten til Als, saa tog Krigsministeriet selv Sagen i sin Haand og lod "Armeens Intendantur" (som dengang var et Departement i Ministeriet) selv skaffe sig Fartøjer og engagerede derpaa afskediget Kaptajnløjtnant i Marinen Q Krieger til Overtilsynet med Armeens Transportvæsen.

Denne Forholdsregel hvorom Marineministeriet fik Oplysning den 1ste December 1863 var i Modstrid med Aftalerne; Marineministeriet betragtede Transportvæsenet helt og holdent som et Marineanliggende, uanset om Marinen ved egne Kræfter kunne bestride Tjenesten eller ej, og ved Antallet af overordnede Officerer i Sætetaten var der taget Hensyn til at en Orlogskaptajn i paakommende Tilfælde skulde afgives som Chef for Transportvæsenet, og man havde vel tænkt sig Orlogskaptajn Raffenberg, som bestemt i 1861 til Chef, men man var altsaa ikke saa forberedt, at det klappe de, som det burde; ganske wist var Krigen jo ikke brudt ud endnu.

Ministeriet havde altsaa udseet en Officer til at overtage Bestyrelsen af denne Tjeneste, som ufejlbarlig inden kort Tid ville antage store Dimensioner.

Man havde tænkt sig, at han skulde have Post i Korsør og at de til Transporttjenesten beordrede Dampskibe og Baade blev ham underlagt; hans Hverv var da, at besøge Tropperne, naar de ankom hertil, expederet videre til Bestemmelsesstederne, derfor havde Marineministeriet ment, at det maatte være en ældre Officer i aktiv Tjeneste med ældre Anciennitet end alle de andre til Transporttjenesten kommanderede Officerer.

Da imidlertid Kaptajnløjtnant Krieger var afrejst til Korsør assisteret af en Artilleri- og 2 Rytterofficerer for at varetage sine Funktioner, saa vilde Marineministeriet ikke lægge ham Hindringer i Vejen for Tjenestens Gang og gav Chefene for de Skibe, der i Transport skulde anløbe Korsør, Ordre til at henvende sig til Kaptajnløjtnant Krieger, samtidigt med at man rettede en Henvendelse til Krigsministeriet, for at faa Forholdet ordnet paa en anden Maade i en Skrivelse af 2'December, hvori man navnlig foreholdt det uheldige i, at en som Løjtnant afskediget Officer nu kom til at staa over (i Anciennetet) aktive ældre Officerer. I en anden Skrivelse af 4'December udtalte Marineministeriet, at man var i Tvivl om, hvilken Stilling Krigsministeriet havde tiltænkt Kaptajnløjtnant Krieger; hvis man havde paatænkt at overdrage denne Ledelsen af Søtransportvæsenet, saa maatte man fra Marineministeriet nedlægge Indsigelse herimod.

Samtidig med denne Indsigelse udnævnte Marineministeriet nu Orlogskaptajn Raffenberg til at forestaa Marinens Transportvæsen den 4'December og beordrede ham til den 5's. at begive sig til Korsør og tage Station der, efter at han havde meldt sig forinden i Krigsministeriet.

Dette Ministerium gjorde i sit Svar gældende af 6'December, at Marinen som bekendt kun var i Stand til at udføre en Del af de for Tiden nødvendige Søtransporter hvorfor Armeens Intendantur selv maatte drage Omsorg for Udførelsen af de øvrige Transporter ved Hjælp af private Skibe. Man havde antaget Kaptajnløjtnant Krieger til paa Intendanturens Vegne at forestaa denne Del af Transportvæsenet uden derved at tænke sig, at Kommandoen over Marinens Transportfartøjer skulde blive ham overdraget, og da tilmed denne Ansættelse havde en midlertidig Karakter, vilde der intet være foregrebet med Hensyn til Transportvæsenets ⁴Ordn^eing under en forestaaende Krig. Endelig udtalte Krigsministeriet, at Intendanturens Befuldmægtigede havde Ordre til at henvende sig til Chefen for Marinens Transportvæsen ved Rekvisitioner paa Skibe og kun i Tilfælde af, at denne ikke var i Stand til at fyldestgøre Forlangendet, selv sørge for de nødvendige Transportmidler.

Ved denne Ordning var der imidlertid kun tildels opnaaet Enighed mellem de to militære Ministerier.

Marineministeriet havde nemlig anmodet om, at de Højstbefalende for de Troppeafdelinger, der skulde transporteres, maatte blive beordrede til ved Ankomsten til Korsør at henvende sig til Orlogskaptajn Raffenberg, og henviste atter til, at Forholdet havde været ordnet paa den Maade under forrige Krig, hvorimod Krigsministeriet paa sin Side fandt, at en saadan direkte Henvendelse ikke

var hensigtssvarende, og derfor holdt paa, at Kaptajnløjtnant Krieger skulde modtage de omtalte Henvendelser, som Intendanturens Befuldmægtigede og saaledes danne et Mellemled imellem de højstbefalende for Troppeafdelingerne og Chefen for Marinens Transportvæsen.

Da Marineministeriet ikke mente at kunne gaa ind herpaa, rettedes under 8'December 1863 en Henvendelse til Krigsministeriet, hvori man med fornyet Styrke fremhævede de Uæmper, som en saadan Deling af Transportvæsenets Bestyrelse formentlig vilde føre med sig. Man fremsatte den Anskuelse, at der meget let kunde opstaae Rivninger imellem de paagældende, hvad der ogsaa fandt Sted, at Ordningen endvidere maatte medføre en tidsspillende Forsinkelse af Transporterne og fordyrede Omkostninger, hvorfor det fandt sig foranlediget til at fralægge sig alt Ansvar for de Følger en saadan Deling vilde resultere i, derfor hensilledes det til Slut, om Krigsministeriets Hensigt ikke kunde opnaaes ved, at Kaptajnløjtnant Krieger blev underlagt Orlogskaptajn Raffenberg, saa denne blev Chef for hele Transportvæsenet, med hvilken Ordning Marineministeriet intet vilde have at indvende.

Krigsministeriet gav herefter vel i Princippet efter for de fremsatte Fordringer, men det lykkedes dog ikke under de 2 Autoriteters Virksomhed i Korsør at komme til Aftale om en Forretningsgang, der ganske tilfredsstillende de i Sagen interesserede Parter. Efter det opnaaede Kompromis samvirkede begge Ministerier ved Transportens Udførelse, men herved kom det netop til at mangle paa den fornødne Enhed i Ledelsen.

Endelig foreslog Marineministeriet Krigsministeriet i en Skrivelse af 31'December, at hele Transportvæsenet skulde organiseres som foreslaaet i Commisionen af 19' Februar 1861, men saa hurtigt gik det nu ikke, som vi skal høre; hele denne uværdige Strid-i Grunden kun om Bagateller -skyldtes udelukkende manglende Indsats fra Marineministerens Side og en utrolig Stædighed fra Krigsministerens Side.

De der skulde bruge Transportmidlerne var altsaa først og fremmest Overkommandoen, dernæst Krigsministeriet med de dette underlagte Myndigheder, vel navnlig Intendanturen, der sørgede for Vaaben, Materiel, Ammunition, Bygningsmateriale, Forplejning, Beklædning og meget mere, hertil kom ogsaa Transport af Saarede og Syge. Desuden brugte Marinen ogsaa lejlighedsvis Transportvæsenet; hele denne Virksomhed kompliceredes ved, at Hæren opererede paa flere Fronter, saa at Transporterne maatte foregaa ad forskellige Ruter med deraf følgende Spredning af Skibsmaterialet, medens Overkommandoen paa sin Side maatte være sikre paa at have Materiel til Raadighed, ligegyldigt naar

og hvor det skulde blive forlangt af Hensyn til selve Kri-
gen.

Men her var det blevet til Problemer, hvor det i Treaarskrigen gik som en Leg og Forholdene var nøjagtig de samme i Starten; dog var Kravene til Transportvæsenet blevet betydeligt forøget under de taktiske Operationer før Fredericia-Slaget 49, men det skyldtes igen Kaptajn Tegners dygtige Ledelse, og saa det, at man havde en Marineminister der straks turde paatage sig Opgaven, da Krigsministeriet ønskede det.

Orlogskaptajn Raffenberg blev efter Hærens Ankomst til Dybbøl ansat som Chef for Søtransportvæsenet, og selv om Krigsministeriet og Marineministeriet blev enige om et vist Samarbejde for Transporttjenesten, saa naaedes der ingen Enighed i Ledelsen.

Det var navnlig Dampskibene, det kneb med at komme overens om; Krigsministeriet og Marineministeriet og Overkommandoen vilde helst hver for sig disponere over dem. Heraf kunde ^{følge} Forsinkelser og Hemninger, naar F.Eks. Overkommandoen stillede større Krav om Transportmidler, og de andre saa havde sendt Skibene andet Steds hen.

Hertil kom andre Vanskeligheder, der nærmest skyldtes den ringe offensive Aand der prægede Landet, modsat i 48 - 50, og hvor Hensyn til forskellige Fragter til Købmænd paa Als forsinkede og generede militære Transporter. En anden Gang lod Postvæsenet i Korsør et Kontingent Soldater vente, trods det, de skulde til Fronten, fordi de civile Passagerer, der havde betalt deres Billetter skulde expederes før de andre. Det var et Udslag af manglende Forstaaelse af Krigens Alvor, som gjorde sig gældende indenfor visse Dele af det danske Folk.

Marinens Dampskibe medvirkede alle ved Transporterne fra Korsør indtil Januar ud; Postvæsenet assisterede ogsaa med deres Færger, men det var ingen varig Hjælp, idet Generalpostdirektørens Tilsagn var givet med det Forbehold, at en regelmæssig og uafbrudt Vedligeholdelse af Postforbindelsen blev effectueret.

Fragtningen af private Skibe, navnlig bestemte til Forsendelse af materielle Krigsfornødenheder, frembød nogen Vanskelighed, dels fordi Krigsbestyrelsen ingen Ret havde, til mod Ejerens Ønske at tage de forhaandenværende Skibe i Fragt, dels fordi Fragterne paa Grund af Aarstiden af økonomiske Grunde afsluttedes med kort Opsigelsesfrist, noget som fremmede Skibsejere som Regel ikke vilde gaa ind paa. Man var som Følge heraf henvist til indenlandske Rederier, som havde benyttet Lejligheden til at sætte Priserne højt op, og som ligeledes efter Forgodtbefindende igen tog Skibene ud af Transportvæsenets Tjeneste; Plakaten af 1801 gav dog denne konkrete Afgørelse:

Ved Felttogets Aabning blev Orlogskaptajn Raffenberg dirigeret til Flensborg, efter ^{et}Krigsministeriet den 2's. havde skrevet til Marineministeriet herom; Kaptajnløjtnant Wulff overtog saalænge Stationen ved Korsør. Transportflaaden bestod nu af 2 Panserskonnerter (naar der ikke var Brug for dem andet Steds), 3 Hjuldampskibe, 4 Skruekanonbaade, 13 Jerntransportpramme (der kunne slæbes ind paa lavt Vand, og som var saaledes indrettet, at Agterspejlet kunde slaaes ned og danne en Bro ind mod Land; Baadene var beregnet til at blive slæbt 4 paa engang af et Dampskib, man da Maskinerierne var for smaa eller de encylindrede Maskiner gik for uregelmæssigt, saa sprang Trossrene, saa at man kun turde slæbe 1 Baad ad Gangen), desuden 10 private Dampskibe og en Mængde mindre Sejlskibe.

Orlogskaptajn Raffenberg var nu i Flensborg og havde Løjtnant Schiwe som Adjudant; Orlogskaptajn E. Wulf passede nu Tjenesten i Korsør, medens Orlogskaptajn A.C. Schultz blev tilkommanderet Stationstjenesten i Fredericia med Reserveløjtnant Møller som Adjudant; dog fra 27' Febr. til 16' Marts blev han midlertidigt afløst af Løjtnant Bardenfleth. Løjtnant Schiwe var nu blevet Stationsofficer i Faaborg.

Marineministeriet foreslaar nu Krigsministeriet i Skrivelse af 9' Februar at Tiden maa være kommen, hvor Bestyrelsen af Transportvæsenet overdrages en enkelt højere Officer, men Krigsministeriet sætter sig derimod i Skrivelse af 28' Febr. "hvormeget man end maa anerkende den Dygtighed, hvormed Transporttjenesten er ledede fra vedkommende Søofficerer, ser man sig dog ikke i Stand til at lægge Bestyrelsen af det hele Transportvæsen i Marinens Haand, medens man dog selvfølgelig maa anse det for rigtist, at en Del og, om muligt, den største Del af Transportmidlerne stilles til den Officers Raadighed, der af Marineministeriet er ansat som Chef for Armeens Transportflaade," og videre, da kun et af de 18 Dampskibe, der er til Disposition for Transportflaaden, er afgivet af Marineministeriet, "skal man tjenstligt henlede det ærede Ministeriums Opmærksomhed paa det mindre korrekte, der vilde være i at lade en Administrationsbranche bestyres af et Ministerium, medens Regnskabet og Ansaret for dens Bestyrelse henhører under et andet Ministerium."

Den 5' Februar rømmedes Dannevirke og Orlogskaptajn Raffenberg ledede de dermed forbundne Transporter fra Flensborg og Sydkysten af Fjorden; der var en "Overflødighed" af Skibe i Flensborg, og da Marinen assisterede med Dampskibe foruden Transportvæsenets (Intendanturens) egne, gik det nogenlunde med at faa Skibene bugseret ud trods Isgang; 7 Sejlskibe blev efterladt, da to af Førerne (fra Flensborg) var upaalidelige og kun modstræbende gaaet i Transporttje

nesten og havde undladt at gøre Anstalter til at komme igennem Isen; herved faldt 2581 Tdr. Havre, 80 Tdr. Gryn, 30 Tdr. Østers, 73 Fade Brændevin og 454 Tdr. saltet Flæsk i Fjendens Hænder. Der blev senere rejst Sag an imod Orlogskaptajn Raffenberg, men han frikendtes pure.

Under Evakueringen fra Flensborg viste der sig navnlig Mangler af hensigtsmæssige Transportmidler til Indskibning af Artilleri (Lave ~~kan-~~^{bla}terne maatte efterlades for at spare Tid) og Mangelen af tilstrækkeligt Transportmateriel viste sig et Par Dage senere, da 3' Division (8' og 9' Brigade, der var udmattet efter Kampen ved Sankelmark) skulde overføres fra Sønderborg til Fredericia, saa havde man kun 7 Dampskibe her til Disposition og maatte saa foretage Transporten i flere Vendinger.

I Slutningen af Februar ansattes Kaptajnløjtnant W.H. Købke ved 4' Division (General Hegermann Lindencrohe, Jylland) for at skaffe Overfarstmateriel ved Fjordene, navnlig Limfjorden ved Ottesund, Sallingsund, Aggersund og ved Aalborg, og navnlig paase, at intet heraf skulde falde i Fjendehaand, fra 2' April afløstes Kaptajnløjtnant Købke af Reserveløjtnant Bistrup.

Krigsministeriet regnede nu med, at der fandtes Transportmateriel til ialt paa eengang at overføre 11.350 Mand, men da af de 19 Dampskibe de 4 tilhørte Postvæsenet og 2 á 3 andre hele Tiden gik i Lazaretfart maatte Orlogskaptajn Raffenberg gøre opmærksom paa, at der kun kunde afgives Skibsrum for 6.950 Mand; der blev saa d. 1' Marts lejet et Par Dampskibe til, og Flotillen fordeltes til Als: 6 Dmp.skibe+ 7 Jern transp.b. 3400 M
Aarhus: 5 Damp.skibe+6 $\frac{1}{2}$ Transp.pramme 3480 M
Bogense: 1 Dampskib

Fredericia: 3 Dmp.skibe+ 6 Transp.pramme (650M)
Assens & Faaborg: 1 Dampskib

Korsør: 2 Dampskibe og 4 Transportpramme.

Den 13' Marts skulde 4' Division sættes over ved Skive til Mors, men det kneb med at skaffe Materiel, dels fordi Divisionen kom for tidligt, dels fordi der rejste sig en Storm, der gjorde Overskibning af Heste og Kanoner og Samling af Transportmidler umulig, først den 17', 4 Dage efter fandt Overskibningen da Sted.

I Hele Marts, dog navnlig i Slutningen af Marts overførtes Tropper fra Aarhus til ALS og derfra via Faaborg til Frederits, samt fra Frederikshavn til Baaring Vig - Faaborg - Als. Endelig afgaves ogsaa Far+ tøjer til Aarøes Strefjekorps, saa det kneb med at holde Mængden af Skibe indenfor de nævnte Stationer oppe

- 12 -

paa de lovede Tal, og man maatte laane fra den ene til den anden Transportstation.

Da Bombardementet af Dybbøl begyndte forflagdes Transportskibene fra Sønderborg til Hørup Hav.

Den 27-29'Marts udførte Kaptajnløjtnant Stockfleth et Strejfetogt ved Kanonbaaden Schtödersee og et Transportskib i Sandbjergvig og tog 22 tyske Fanger plus 23 Heste i Assendrup, Expeditionen indskibedes af samme Fartøjer ved Rosenvold.

Alt Materiel var i Funktion efter Dybbøl's Fald ved Transporter til Fyen, saa da Fredericia blev rømt i Dagene fra 26 - 29'April kneb det med at faa Materiel her til.

Under Kommando af Oberstløjtnant Magius skulde 19'Regiment ved 9'Brigades Overførsel fra Fyen til Hals for at støde til 4'Regiment den 29'April foretage et lignende Strejfetogt fra Sandbjergvig som Kaptajnløjtnant Stockfleth udførte, men paa Grund af Snestorm af N.W. maatte det opgives.

Efter Baabenstilstanden den 10'Maj foretoges der Ændringer i Transportflaadens Organisation, og Orlogskaptajn Schultz var et Stykke Tid i Vendsyssel for at lede Overførelsen af 4'Division til Fyen, der dog blev stillet i Bero, hvorpaa Orlogskaptajn Schultz drog tilbage til Store Bælt.

2'Maj skrev Krigsministeriet til Marineministeriet:

"Da det militære Moment i Armeens Transportvæsen i den senere Tid for en stor Del er traadt i Baggrunden, og det ikke er usandsynligt, at det endnu mere vil forringes, medens Transportvæsenets Virksomhed mere vil være rettet paa at foranstalte Transporten til Søes af enkelte Militaire og Armeens Fornødenheder, troer Krigsministeriet det mindre stemmende med den kongelige Tjenestes Tarv længere at anvende saa højtstaaende Marineofficerer, som nu til at forestaa Armeens Transportflaade og lede dens Foretagender, hvorimod man maa anse det rettere, at den Virksomhed, der nu paahviler Transportvæsenet, ordnes paa en noget anden Maade end hidtil.

Med Hensyn hertil skal Krigsministeriet, der formener, at de nu ved Transportflaaden ansatte Officerer ville kunne benyttes til Hverv, der maa stemme med Marinens Opgave under de nuværende Forhold, tjenstligt henstille til det ærede Marineministerium, at de Søofficerer, der for Tiden er kommanderede til Tjeneste ved Armeens Transportflaade beordres til at fratræde denne

Tjeneste.

sign. Lundby.

Herpaa svarede Marineministeriet af 21'Maj:

"Det ærede Krigsministerium ytrede i behagelig Skrivelse af 7' forrige Maaned, at det maatte anses rettest, at Transportvæsenet ordnes paa en anden Maade en hidtil, saa at de Søoffice-rer, der for Tiden er kommanderet til Tjeneste ved Armees Transportflaade, beordres til at fratræde denne Tjeneste, og blev det i saa Henseende navnlig fremhævet, at det militære Moment i Transportvæsenet i den senere Tid for en stor Del er traadt i Baggrunden, medens Virksomheden mere vil være rettet paa at foranstalte Transporten tilsøs, af enkelte Militaire og Armeens Fornødenheder.

Da imidlertid den daværende Krigsminister mundtlig til mig udtalte, at det vilde være hensigtsmæssigere foreløbigen ikke at foretage nogen Forandring, blev Sagen stillet i Bero ved Skrivelse herfra af 10'f.M., hvori Ministeriet dog forbeholder sig atter at tage Sagen op til yderligere Forhandling.

Da Vaabenhvilen netop synes at egne sig til Behandling og Opgørelse af organisatoriske Spørgsmaal og en hensigtsmæssig Organisation af Transportvæsenet, hvis Krigen skulde fortsættes, vilde være af saa megen større Vigtighed, som det maa forudsættes, at de fremtidige krigeriske Foretagender væsentligen vilde blive af en saadan Beskaffenhed, at en hurtig og velordnet Transport af større Troppe Afdelinger vilvære Betingelsen for et heldigt Udfald, saa har Ministeriet anset det nuværende Øjeblik for særdeles passende til at genoptage Sagen.

De Forhandlinger, der hidtil er førte mellem Ministerierne om Ordning af Transportvæsenet have ikke ført til Overensstemmelse i Anskuelserne.

Allerede under 2', 4' og 8' December f.A. udtalte Ministeriet sig for Enhed i Transportvæsenet Overbestyrelse og fremhævede foruden personlige Hensyn, at den Deling af Transportvæsenet, der var foranlediget af Krigsministeriet, vilde være aldeles uhensigtsmæssig, fordi den let vilde medføre Rivninger mellem de paagældende og foraarsage dels Forsinkelser, og dels stør-

re Bekostninger, idet der under en delt Bestyrelse nødvendigvis vil behøves flere Transportmidler, end naar Bestyrelsen ligger samlet i en Haand.

Under 9' Febr. d.A. kom Ministeriet atter tilbage til denne Sags Ordning, og idet man henviste til den Organisation, som havde fundet Sted under forrige Krig, og som saavidt bekendt i Praxis have vist sig fuldkomment tilfredsstillende, foreslog, Ministeriet, at Sagen ogsaa nu ordnedes paa denne Maade, saa at alt Materiellet uden Hensyn til, om det var afgivet af Marinen eller fragtet dertil, blev underlagt Chefen for Transportvæsenet, og man henstillede endvidere, om det ikke kunde være hensigtsmæssigt, at ogsaa Tilvejebringelsen af de Transportmidler, som Marinen ikke kunde levere, blev henlagt under Marinens Forsorg.

Krigsministeriet fandt vel, at der ved dette Forslag var taget særdeles Hensyn til dets Interesse, men fandt dog, at overvejende Grunde talte derimod, og hvorneget Krigsministeriet end anerkendte den Dygtighed, hvormed Transporterne ere ledede fra vedkommende Søofficers Side, vilde det dog ikke gaa ind paa at lægge Bestyrelsen af hele Transportvæsenet i Marinens Hænder.

Disse Forhandlinger have ikke kunnet forandre Ministeriet's Anskuelser om Hensigtsmæssigheden af Enhed i Transportvæsenets Bestyrelse, og da det efter Sagens Natur bør forudsættes, at der ved Marinen og dens Overbestyrelse vel findes større Kendskab til alle herved i Betragtning kommende Forhold, og de dertil brugelige Kræfter baade personelle og materielle, maa Ministeriet ogsaa vedblivende holde for at hele Transportvæsenet derunder ogsaa indbefattet Tilvejebringelsen af Transportmidlerne, bør henlægges under Ministeriets Overbestyrelse og under en Chef for Transportvæsenet.

Forsaavidt Deres Exelence ikke maatte ville fastholde den Anskuelse om denne Sag, som Krigsministeriet hidtil har gjort gældende, vilde jeg anse det for rigtigst, at een eller to Officerer eller Embedsmænd fra hvert Ministerium der vare bekendte med alle henhørende Forhold sammentraadte for at gøre Forslag til hele Ordningen af denne Sag. En behagelig Meddelelse om hvorvidt Deres Excellence vil gaa ind derpaa imødeses.

sign. Lütken.

24'Maj svarede saa Krigsministeriet, at det gik ind paa Marineministeriets Forslag, og en Kommision blev nedsat bestaaende af Generalkrigskommisær v. Schmidt (Formand), Kaptanløjtnant A Lorentzen (Hæren), Direktør for Commissariatets Departement, Etatsraad Eskildsen og Kaptajnløjtnant Schönheyder.

* Betænkningen af 7 Juni

Efter at Overkommandoen var spurgt om de eventuelle Krigsoperationer efter Vaabenhvilens Ophør, hvorefter man regnede med, at vi stod ene, men var Herre til Søs i Kattegat og Østersøen, ^{udtalte kommissionen} at Overkommandoen's Ønske om at have Transportmateriel baade ved Kegnæs og Frederikshavn, maatte man nok se bort fra paa Grund af Materialelemangel. Enkelte Sejlskibe liggende udehfor Skudvidd paa hensigtsmæssige Steder paa Kvsten, som ved Als, vilde gøre Nytte, da Tropper hurtigt kunde føres ud til disse.

Enkelte Skibe maatte dog være til Stede ved Limfjorden, Frederikshavn og Nyborg og Forbindelsen holdes vedlige, og havde man 24 større og mindre Dampskibe + 12 Jerntransportbaade samt 8 Transportpramme var det tilstrækkeligt.

Orlogskaptajn Schultz blev saa af Krigsministeriet (Marineministeriet havde bedt det om at vælge mellem Raffenberg, Wulf, Schultz og Frolich) valgt til Chef for Armeens Transportflaade og skulde - som under Traarskrigen - opholde sig i Nærheden af Overkommandoen, desuden skulde Chefen have en Næstkommanderende eller Adjutant plus 4 å 5 egnede Søofficerer som Kommanderende ved de forskellige Stationer.

Betænkningen blev godkendt d. 15 Juni og trædte i Kraft d. 20's

Og saadan blev det ordnet de sidste Maaneder af Krigen fra den 20' Juni at regne, dog kom de Skibe, Intendanturen, Artilleriet og Ingeniørkorpset maatte anvende i særligt Øjemed, ikke Transportvæsenet ved; hertil henregnedes de Dampskibe, der for længere Tid afgaves af Marinen eller fragtedes af denne, og de Sejlskibe, som midlertidigt fragtedes - alt til Opnaaelse af:

- 1) Troppetransporter,
- 2) Vedligeholdelse af Forbindelsen mellem de forskellige Landsdele, forsaavidt ikke de ordinære Postforbindelser dertil var tilstrækkelige.
- 3) Evacuation af Armeens Syge og Saarede fra de forskellige Lazaretter.
- 4) Transporter fra Indendanturen.

Overbestyrelsen af Transportflaaden. Chefen under Armeens Overkommando med fast Station i Hovedkvarteret og med en Søofficer som Næstkommanderende repræsenterede Chefen og holdt ham i Forbindelse med Hovedkvarteret, naar han var paa Inspektion eller ude i særlige Hverv, hvad Næstkommanderende ogsaa kunde.

Ved de vigtigste Stationer, yngre Søofficerer,

som Chefens Repræsentanter.

Tilvejebringelsen af Skibe henlagdes til Marineministeriet; dog skulde Chefen selv fragte Sejlskibe paa de Steder, hvor Transporterne blev at foretage.

Krigsministeriet skulde saa lade Overkommandøens Krav om Skibe gaa til Marineministeriet, og holde hinanden underrettet om alt Transporten vedrørende.

Chefen for Transportvæsenet skulde periodervis indberette til begge Ministerier om Materiel og Transporter.

Alle Udgifter afholdes af Krigsministeriet med Undtagelser af Lønninger m.m. til Marineministeriets afgivne Personale.

Forsyningeh af Kul m.m. gennem Marineministeriet.

~~Ved~~ ^{Efter} Krigens Genoptagning ~~efter~~ ^{d.} 22' Juni og ved Als' Rømning løste Transportvæsenet Opgaverne paa allerbedste Maade. Troppetransporterne fra Nørrejylland til Fyen og Sjælland, der paaskyndedes, da man kunde forvente fjendtlige Skibe - Østrigerne - afsluttedes den 10' Juli. Den 29' Juli begyndte Overførelserne fra Alsog Kegnes til Fyen, idet Infanteriet overførtes i mindre Skibe og Fartøjer til Linieskibet Fr. IV og Depotskibet "Bellona". Artilleriet inskibedes fra Østerby Bro, samt Kavalleriet i Dampskibene; fra Nordenden af Als inskibedes Fæstningsartillerister fra Nørrelykke Bro i Sluppen Larsens Plads, S/S Herta, Kanonbaad Willemoes og Panserbatteriet Rolf Krake. Fra Hørup Hav optoges enkelte forsprængte Afdelinger fra Sønderborg i Krigsskibene der.

Kaptajn Aarø ankom til Nørrelykke den 30' Juni og hentede 50 Saarede fra Lazarettet i Nordborg. 1' Juli indskibedes de sidste Tropper bl.a. Bardenfleth og 70 Matroser, der havde betjent et Batteri ved Draget.

Under den resterende Del af Krigen og den derpaa følgende 2' Vaabenhvile forefaldt Transporterne til Sjælland og efter Krigen hjemførte Transportvæsenet Fangerne over Schwignemünde og Travemünde.

Den 10' Februar 1865 fratraadte Orlogskaptajn Schultz endelig Tjeneste ved Transportvæsenet.

Generalstaben Dybbøl 1864
(H. Blum. 1843)
Om Søtransportvæsenet

Krigen stillede store Fordringer til Søtransportvæsenet. Det drejede sig herved om de egentlige Troppetransporter, paa hvilke Hærens Operationsplaner i væsentlig Grad var baseret, som om Transporterne vedrørende Forsyningstjenesten i inderste Forstand, Transporttjenesten som for en stor Del udgik fra Sjælland og som omfattede Vaaben, Materiel, Ammunition, Bygningsmaterialer, Forplejning, Beklædning og meget mere. Hertil kom saa Evakuationen af saarede og syge. Hele denne Virksomhed kompliceredes ved, at Hæren opererede paa flere Krigsskuepladser, saaledes at Transporterne maatte foregaa ad forskellige Ruter med deraf følgende Spredning af Skibsmateriellet, medens saadant samtidigt i ret stort Omfang maatte holdes rede til de Transporter, Overkommandoen naarsomhelst kunde forlægge udført. I 1848 - 50 havde hele Søtransporttjenesten været under samlet Ledelse af en Søofficer. Denne Ordning havde vist sig fyldestgørende, og man havde da ogsaa tænkt sig en lignende i en kommende Krig og sørget for, at Flaaden raadete over en overordnet Officer til Anvendelse som Chef for Søtransportvæsenet. Men dermed endte ogsaa de Forberedelser, som i Fredstid var truffet for Tjenestens Organisation, hvilket var saa meget uheldigere, som der netop krævedes en meget intimt Samarbejde mellem, paa den ene Side de Myndigheder, for hvem Søtransportvæsenet krævedes, nemlig Overkommandoen og Krigsministeriet, og paa den anden Side Marineministeriet, der skulde skaffe Transportmidlerne.

At Transportmateriellet forefandtes og var disponibelt paa rette Tid og Sted, var selvfølgelig det primære. For Forsyningstjenesten, i hvilken kunde bruges baade Damp-og Sejlskibe af alle Slags, var man naturligt i det givne Tilfælde henvist til at skaffe sig det fornødne fra den civile Skibsfart. For Troppetransporterne derimod - som i Følge Sagens Natur, kun rent undtagelsesvis kunde paaregnes udført ved Hjælp af Krigsskibe - havde Erfaringerne fra 1848-50 vist Ønskeligheden af at raade over særlige Fartøjer, inrettede med Ind-og Udskibning paa anden Kyst for Øje, og allerede i 1852 var man derfor begyndt at bygge saadanne Jerntransportbaade, men paa Grund af de somme Pengebevillinger skete Anskaffelsen i meget langsomt Tempo. Ved Forslaget til en Flaadeplan i 1857 forudsattes 44 Transportbaade, da Flaadeplanen imidlertid som omtalt

ikke blev vedtaget, gik man i en derefter nedsat Kommission af Sø-og Landofficerer med til at reducere Antallet af Transportbaade til 22, idet de da måtte suppleres ved andre Fartøjer; men da Krigen brød ud, raadede man endnu kun over 13 Jerntransportbaade.

Disse var store Fartøjer, som paa Grund af deres ringe Dybtgaaende kunde slæbes ind paa lavt Vand, og som var saaledes indrettet, at Agterspejlet kunde slaas ned og danne Bro ind mod Land. I to Baade kunde transporteres enten 1 Batteri uden Train eller 1 Eskadron, ogsaa uden Train, medens der til et Batteri samt 20 Patroner (til 5 Bat.) krævedes 7 Baade. I smult Vand kunde hver Baad desuden tage 100 Mand paa Dækket. Baadene skulde slæbes af Dampskibe, tilvejebragt blandt de i Landet værende private eller kongelige (Post) Dampskibe.

Der havde i de forløbne Aar været afholdt Øvelser med Transportbaadene, men de Erfaringer, man havde indhøstet var dog kun faatallige. Der var endvidere udarbejdet Bestemmelser for Mandskab, Heste og Vognes Anbringelse ombord, samt opstillet Regler for, hvorledes 1 Dampskib skulde tage indtil 4 Baade paa Slæb, men det viste sig hurtigt under Krigen, at de til Raadighed staaende Dampskibe almindeligvis ikke kunde slæbe mer end 1 Baad, og at et Dampskib som var udstyret med en enkelt encylindret Maskine, ikke egnede sig til Slæbetjeneste, fordi Maskineriets Gang var stødende, hvad der bevirkede, at Skibet var tilbøjeligt til at sprænge Slæbetrossen.

Da det forhaandenværende Materiale til Troppe-transporterne med dets 13 Jerntransportbaade var absolut utilstrækkeligt, maatte det ved Mobilisering, udover Slæbedamperne, suppleres med andre Dampskibe, der, ligesom Skibene til Forsyningstjenesten, maatte skaffes ved Leje efter Overenskomst; der savnedes en Lov om Udskrivning af Skibe til Anvendelse under Krig.

De, der skulde bruge Transportmateriel, var som sagt, dels Overkommandoen, dels Krigsministeriet med de dertil underlagte Myndigheder. Overkommandoen stillede Forlangende om - forinden Dampskibe til Evakuering af saarede og syge - til enhver Tid at have Transportmateriel ude paa visse Pladser. Efter Ankomsten til Dybbøl ønskede den saaledes at der saavel ved Als, som ved Aarhus skulde have Midler til med kort Varsel at overføre 1 Brigade med Train og Fornødent Feltartilleri. Det lykkedes ogsaa at stille det hertil nødvendige Transportmateriel til Raadighed, omend Forordningen som Følge af de ændrede Forhold kort efter blev ændret.

For Forsyningstjenesten Vedkommende samt til Overførsel af Tropper til Krigsskuepladsen stilledes der under Mobiliseringen saa store Krav til Skibsmateriel, at Ma-

rineministeriet ikke hurtigt nok kunde skaffe det fornødne. (Kaptajnløjtnant Krieger). Krigsministeriet og paa dettes Vegne "Armeens Intendantur" (som dengang bestod af et Departement i Ministeriet) tog derfor Sagen i sin Haand og engagerede derfor en afskediget Søofficer til at varetage Ledelsen af Søtransportvæsenet (se Dahnevirke S.69). Da Krigsministeriet saaledes var begyndt selv at skaffe sig Fartøjer og disponere over dem, var det utilbøjeligt til at rette sig efter Marineministeriets Ønske om at overtage Søtransportvæsenet og stille det under Ledelse af den dertil designerede Søofficer. Ganske vist blev Orlogskaptajn E. Raffenberg, der efter Hærens Ankomst til Dybbøl, fik Station i Sønderborg, ansat som Chef for Søtransportvæsenet, men selv om Krigsministeriet og Marineministeriet blev vel enige angaaende et vist Samarbejde med Hensyn til Transporterne, opnaaedes dog ikke nogen Enhed i Ledelsen, at Intendanturen selv raadete selv raadete med de mange Smaafartøjer, den brugte i Forplejningstjenesten, kunde være naturligt og affødte ingen Ulemper. Det var navnlig Dampskibe, det drejede sig om, og det blev da uheldigt, naar de to Ministerier - foruden Overkommandoen - hver for sig disponerede over disse. Heraf kunde følge Forsinkelser og Hæmninger naar f.Eks. Overkommandoen stillede større Krav om Transportmidler, og de andre Myndigheder da havde sendt Skibene andet Steds hen.

Hertil kunde komme andre Vanskeligheder, saasom at man af Hensyn til Fragter til Købmænd paa Als forsinkede eller generede militære Forsendelser, eller at Postvæsenet lod Soldater, som skulde til Fronten, vente, fordi de civile Passagerer, der havde betalt deres Billetter, skulde gaa forud. Dette var naturligvis kun Smaating, men de nævnte Tilfælde kaster et Strejf af Lys om den underlige Mangel paa Forstaaelse af Krigens Alvor, som dengang gjorde sig gældende i visse Dele af Befolkningen.

Til Trods for, at den Løsning, der var truffet angaaende Søtransporttjenestens Ordning, egentlig ikke tilfredsstillede nogen, lykkedes det dog først længe efter Dybbølstillingens Fald, at opnaa en mere fyldestgørende Ordning. Alligevel maa det siges, at Søtransportvæsenet trods mange Gnidninger og Besværligheder, i det hele virkede upaaklageligt

